

FISZKA 4: ZASTOSOWANIE TESTAMENTU WE FRANCJI ZGODNIE Z PRAWEM FRANCUSKIM

Streszczenie: W niniejszej fiszce przedstawiono sposób postępowania notariusza francuskiego z testamentem zmarłego, bez względu na fakt, czy został on sporządzony w języku francuskim, polskim, czy też innym, a także bez względu na miejsce jego sporządzenia.

Podczas otwarcia spadku notariusz odpowiedzialny za spadek musi sprawdzić, czy zmarły dokonał rozporządzenia w formie testamentu. W przypadku braku testamentu mamy do czynienia z dziedziczeniem ustawowym, tj. wyborem spadkobierców zgodnie z przepisami, które będą miały zastosowanie w zależności od prawa właściwego do rozstrzygnięcia spraw spadkowych.

I – Jak sprawdzić, czy istnieje lub nie istnieje testament?

A. JEŻELI TESTAMENT JEST SPORZĄDZONY WE FRANCJI

należy udać się do notariusza zmarłego lub każdego innego notariusza, aby sprawdzić Centralny Rejestr Dyspozycji Ostatniej Woli (w departamencie Bouches du Rhône rejestr znajduje się w Venelles), należy również sprawdzić dokumenty zmarłego.

B. JEŻELI TESTAMENT ZOSTAŁ SPORZĄDZONY ZAGRANICĄ

istnieje możliwość wysłania zapytania do ARERT (drogą pocztową: Association du Réseau Européen des Registres Testamentaires / Stowarzyszenie Europejskiej Sieci Rejestrów Testamentowych / Rue de la Montagne 30-34, 1000 Bruxelles, Belgia, lub drogą elektroniczną: contact@arert.eu) i podobnie jak we Francji należy skontaktować się z notariuszem zmarłego oraz sprawdzić jego osobiste dokumenty.

Poniżej omówiono: wykonanie testamentu we Francji (I), skutki testamentu (II) oraz zmiany wynikające z europejskiego rozporządzenia z lipca 2012 r. (III).

II – Wykonanie testamentu we Francji

Prawo francuskie uznaje kilka rodzajów testamentu:

- testament własnoręczny
- testament w formie aktu notarialnego

- testament tajny
- testament międzynarodowy

Jeżeli testament został sporządzony we Francji zasady niezbędne do jego zastosowania określa kodeks cywilny, a do każdego rodzaju testamentu stosuje się odmienny sposób postępowania. W zależności od sytuacji spadkowej zmarłego testament może mieć zastosowanie całkowite lub częściowe. Na przykład w prawie francuskim, w przypadku, gdy zmarły zostawił zstępnych lub współmałżonka, istnieje udział obowiązkowy, który zabrania zmarłemu swobodnie rozporządzać całością swojego majątku.

We Francji najczęściej sporządza się testament własnoręczny oraz testament w formie aktu notarialnego. Jeżeli testament będzie częściowo wykonywany w Polsce, należy udać się z jego kopią do polskiego notariusza.

A) WYKONANIE TESTAMENTU WŁASNORĘCZNEGO

Testament własnoręczny jest ważny, jeżeli został spisany ręką testatora, opatrzony datą i podpisem. Testator może zredagować go sam, lecz zdecydowanie zaleca się korzystanie z usług notariusza, aby zapewnić ważność testamentu i uniknąć wszelkich nieścisłości w jego redakcji.

Podczas otwarcia spadku, jeżeli testament znajduje się we Francji, należy złożyć go u francuskiego notariusza zgodnie z art. 1007 kodeksu cywilnego. Przepis ten dotyczy wszystkich testamentów własnoręcznych odnalezionych we Francji bez względu na język, w jakim zostały sporządzone. Jeżeli testament jest sporządzony w języku polskim, musi zostać przetłumaczony, najlepiej przez tłumacza przysięgłego, aby uniknąć nieprawidłowej interpretacji.

Następnie testament:

- zostaje zdeponowany u notariusza,
- zarejestrowany w organach administracji podatkowej,
- złożony w kancelarii Sądu Wielkiej Instancji w miejscu śmierci zmarłego, zgodnie z art. 1009 kodeksu cywilnego,
- w zależności od przypadku zapisobierca ogólny powinien objąć spadek w posiadanie na mocy orzeczenia prezesa sądu francuskiego właściwego w miejscu otwarcia spadku,
- zapisobiercy szczegółowi otrzymują zapisy od spadkobierców wyznaczonych ustawowo lub od zapisobiercy ogólnego.

B) WYKONANIE TESTAMENTU W FORMIE AKTU NOTARIALNEGO

Testament w formie aktu notarialnego sporządza notariusz w obecności innego notariusza lub dwóch świadków. Taki testament jest pewniejszy niż testament własnoręczny, ponieważ notariusz zapewnia jego przechowanie oraz poświadcza, że jego treść jest niepodważalna.

Jego wykonanie jest znacznie prostsze: nie należy deponować go u notariusza, nie należy składać go w kancelarii sądu, wystarczy tylko go zarejestrować.

C) WYKONANIE TESTAMENTU TAJNEGO

Testament tajny jest bardzo rzadko spotykany. Jest to testament niejawni sporządzony w dwóch etapach. Najpierw redaguje go testator lub osoba trzecia. Następnie testator podpisuje testament (jeżeli nie umie lub nie może podpisać testamentu, należy odnotować to w dokumencie); w drugiej kolejności testator składa opieczętowny testament u notariusza, który sporządza akt przyjęcia w obecności dwóch świadków.

Podstawowe zalety tej formy testamentu to zapewnienie testatorowi bezpieczeństwa właściwego dla testamentów w formie aktu notarialnego, poufność testamentu własnoręcznego, a także swoboda, jeżeli chodzi o sposób redagowania.

Notariusz nie może jednak sprawdzić skuteczności prawnej takiego testamentu. To podstawowa wada tej formy testamentu.

Po śmierci testament tajny podlega takim samym formalnościom co testament własnoręczny, w tym formalności złożenia w kancelarii sądu zgodnie z art. 1007 kodeksu cywilnego i formalności rejestracji.

D) WYKONANIE TESTAMENTU MIĘDZYNARODOWEGO

Testament międzynarodowy jest uznawany we Francji na równi z innymi formami testamentów, a także we wszystkich pozostałych krajach, które przystąpiły lub przystąpią do konwencji waszyngtońskiej z dnia 26 października 1973 r.

Testator spisuje samodzielnie, zleca spisanie lub spisuje mechanicznie dokument, w którym składa oświadczenie woli w dowolnym języku.

W obecności dwóch świadków i notariusza (lub pracownika francuskiej placówki dyplomatycznej lub konsularnej, jeżeli testament sporządzają Francuzi przebywający zagranicą) testator oświadcza, że przedstawiony dokument jest jego testamentem, którego treść jest mu znana. Następnie podpisuje testament, o ile dokument nie został już podpisany, rozpoznaje i potwierdza swój podpis.

Następnie dokument podpisują notariusz i świadkowie. Notariusz opatruje testament datą i sporządza zaświadczenie, w którym stwierdza, że dochowane zostały wszelkie obowiązki wynikające z konwencji waszyngtońskiej.

Konwencja nie przewiduje obowiązkowych zasad przechowywania testamentu międzynarodowego. Testamenty międzynarodowe sporządzone we Francji mogą zostać wpisane do Centralnego Rejestru Dyspozycji Ostatniej Woli.

W momencie śmierci francuski notariusz postąpi z zagranicznym testamentem międzynarodowym tak samo jak z testamentem własnoręcznym lub tajnym. Zdeponuje go u siebie.

III – Skutki testamentu

Bez względu na formę testamentu jego wykonanie może być ograniczone prawem. W prawie francuskim nie można wydziedziczyć niektórych członków rodziny, których chroni udział obowiązkowy. Jeżeli zmarły zostawił dzieci lub współmałżonka, zgodnie z prawem francuskim spadek podlega limitom wynikającym z udziału obowiązkowego.

Jeżeli zmarły posiadał dzieci, mógł rozporządzać jedynie rozporządzalną częścią spadku, tj., w przypadku jednego dziecka, połową swojego majątku, a w przypadku dwojga dzieci – jedną trzecią swojego majątku, a w przypadku trojga lub więcej dzieci – jedną czwartą swojego majątku. Jeżeli testator zostawi współmałżonka, lecz nie zostawi dzieci, może rozporządzić jedynie jedną czwartą swojego majątku i nie może pozbawić współmałżonka niektórych praw, w tym prawa do dożywotniego korzystania z mieszkania.

IV – Skutki rozporządzenia europejskiego z dnia 4 lipca 2012 r.

Obecnie w przypadku spadku otwartego we Francji, bez względu na to, czy dziedziczenie jest testamentowe czy też nie, mające zastosowanie prawo będzie inne w zależności od tego, czy zmarły pozostawił majątek ruchomy czy nieruchomości. W przypadku majątku ruchomego sprawa spadkowa zostanie rozstrzygnięta zgodnie z prawem obowiązującym w miejscu zamieszkania zmarłego, a w przypadku nieruchomości – zgodnie z prawem obowiązującym w miejscu położenia nieruchomości.

Wadą tej zasady kolizji przepisów prawnych jest rozdrobnienie dziedziczenia nieruchomości, jeżeli zmarły posiadał nieruchomości w kilku krajach. Skutkiem tej zasady jest odmienne wykonanie testamentu w zależności od kraju, w którym położone są nieruchomości: we Francji wykonanie testamentu będzie ograniczone do zasady udziału obowiązkowego w przeciwieństwie do Polski, gdzie nie istnieje ona w takiej samej formie.

Aby zatem rozstrzygnąć kolizję przepisów prawnych, w rozporządzeniu europejskim z dnia 4 lipca 2012 r., które ma zastosowanie do wszystkich państw Unii z wyjątkiem Zjednoczonego Królestwa, Danii i Irlandii, przewidziano, że od dnia 17 sierpnia 2015 r. cały spadek podlega jednemu prawu: prawu, które obowiązuje w ostatnim miejscu zwykłego pobytu zmarłego (chyba że zmarły był w sposób oczywisty bliżej związany z innym państwem niż państwo odpowiadające definicji ostatniego zwykłego pobytu). Ponadto, nie czekając na 2015 r., osoba, która chciała z wyprzedzeniem uregulować kwestie dziedziczenia po sobie, mogła już wcześniej zdecydować w drodze testamentu o zastąpieniu prawa obowiązującego w miejscu ostatniego pobytu prawem kraju swojego pochodzenia. Z tego względu warto udać się do notariusza, aby zredagować testament, w którym dokona się wyboru.